

Učebné osnovy

Názov predmetu	DEJEPIS
Ročník	šiesty
Časový rozsah výučby i-ŠVP + i-ŠkVP	1 + 0 hod týždenne, spolu 33 vyučovacích hodín
Vzdelávacia oblasť	Človek a spoločnosť
Škola	ZŠ Školská 840, Lehnice 930 37
ŠVP	ISCED 2
Stupeň vzdelania	nižšie stredné vzdelávanie – 2. stupeň ZŠ
Dĺžka štúdia	5 rokov
Forma štúdia	denná
Vyučovací jazyk	slovenský jazyk

Učebné osnovy sú totožné so vzdelávacím štandardom i-ŠVP pre príslušný vzdelávací predmet.

<http://www.minedu.sk/data/att/7532.pdf>

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Hlavnou funkciou dejepisu je kultivovanie historického vedomia žiakov ako celistvých osobností a uchovávanie kontinuity historickej pamäti v zmysle odovzdávania historických skúseností či už z miestnej, regionálnej, celoslovenskej, európskej alebo svetovej perspektívy. Súčasťou jej odovzdávania je predovšetkým postupné poznávanie takých historických udalostí, javov a procesov v čase a priestore, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnili vývoj slovenskej i celosvetovej spoločnosti a premietli sa do obrazu našej prítomnosti. Žiaci si prostredníctvom dejepisu postupne osvojujú kultúru spoločenskej komunikácie a demokratické spôsoby svojho konania, lebo chápanie, vnímanie a porozumenie historických procesov predstavuje jeden zo základných predpokladov komplexného poznávania ľudskej spoločnosti.

V procese výučby dejepisu na základnej škole sa kladie osobitný dôraz na dejiny 19. a 20. storočia preto, lebo v nich môžeme nájsť z väčšej časti korene súčasných spoločenských javov i problémov. Dejepis vedie žiakov k vzťahu k vlastnej minulosti cez prizmu prítomnosti ako súčasť rozvíjania, korigovania, kultivovania a zachovávanania ich historického vedomia, v ktorom rezonuje i vzťah k minulosti iných národov a etník. Rovnako tak k pochopeniu a rešpektovaniu kultúrnych a iných odlišností ľudí, rôznych diverzifikovaných skupín a spoločenstiev. Má tiež prispievať k rozvíjaniu hodnotovej škály demokratickej spoločnosti. Dejepis pripisuje dôležitosť aj demokratickým hodnotám európskej civilizácie.

CIELE PREDMETU**Žiaci**

- nadobudnú spôsobilosť orientovať sa v historickom čase,
- nadobudnú spôsobilosť orientovať sa v historickom priestore,
- naučia sa čítať a používať dejepisnú mapu,
- získajú základné vedomosti a spôsobilosti z oblasti vybraných historických udalostí, javov, procesov z národných a svetových dejín,
- nadobudnú spôsobilosť pochopiť príčiny, priebeh a dôsledky historických udalostí,
- získajú schopnosti poznávať históriu na základe analýzy primeraných školských historických písomných, obrazových, hmotných a grafických prameňov a sú schopní týmto prameňom klásť primerane adekvátne otázky,
- rozvinú si komplex kompetencií – spôsobilostí, schopností rozvíjať a kultivovať kultúrny dialóg a otvorenú diskusiu ako základný princíp fungovania histórie i školského dejepisu v demokratickej spoločnosti.
- osvoja si postupne spôsobilosť historickej kultúry ako schopnosti orientovať sa v mnohosti kultúrnych situácií, v ktorých sa stretávame s históriou.

ZÁKLADNÉ PREDMETOVÉ KOMPETENCIE (spôsobilosti)

**Žiaci si kladú otázky a použijú ich na osvojovanie daných významov, ktoré súvisia s riešením základných operácií:
s historickým časom**

- zaraďovať historické udalosti, javy, procesy a osobnosti chronologicky,
- zaraďovať historické udalosti, javy, procesy a osobnosti synchrónne,
- rozpoznať postupne nerovnomernosť historického vývoja,
- využívať medzníky ako prostriedok orientácie v minulosti.

s historickým priestorom

- rozlišovať miestny, regionálny, národný, globálny historický priestor,
- zaraďovať historické udalosti, javy, procesy a osobnosti v historickom priestore,
- rozpoznať podmienenosť medzi historickým priestorom a spôsobom života a obživy človeka, spoločnosti.

s historickými faktami, udalosťami, javmi a procesmi a ich hodnotiacim posudzovaním

- vymedziť jednotlivú historickú udalosť, jav, proces, osobnosť,
- popísať jednotlivé historické udalosti, javy, procesy, osobnosti na základe určujúcich znakov,
- rekonštruovať konanie a postoje ľudí v minulosti,
- skúmať konanie ľudí v daných podmienkach a vysvetľovať ho,
- určiť príčiny jednotlivých historických udalostí, javov, procesov,
- vymedziť dôsledky jednotlivých historických udalostí, javov, procesov,
- rozpoznať charakteristické znaky jednotlivých historických období,
- rozpoznať základné faktory, ktoré ovplyvňovali historický vývoj.

Žiaci aplikujú svoje otázky v nových situáciách, v skúmateľských postojoch a pracovných postupoch pri vyšetrovaní, pátraní v školských historických písomných, obrazových, grafických a hmotných prameňoch – stopách po minulosti

- pri vymedzovaní predmetu skúmania, napríklad písomného úryvku z prameňa, mapy, grafu, diagramu,
- pri vytvorení plánu skúmania, napríklad fotografie, historického obrazu,
- pri komunikácii v tíme o výsledkoch skúmania, napríklad pästného klinu, nástroja pomocou zmyslov, v múzeu, archíve,
- pri vytvorení záznamu zo skúmania, napríklad o ľuďoch, predmetoch a veciach na karikatúre, verbálneho textu.

pri vyhľadávaní relevantných informácií

- z rôznych zdrojov – textov verbálnych, obrazových, grafických, i z textov kombinovaných,
- z učebníc, cvičebníc, pracovných zošitov, slovníka cudzích slov, atlasov, novín, časopisov, z webových stránok,
- z populárno-vedeckej literatúry a historickej beletrie.

pri využívaní týchto informácií a verifikovaní ich hodnoty

- vyberaní informácií, napríklad z úryvku písomného prameňa, z učebnice, z internetu,
- organizovaní informácií, napríklad prostredníctvom poznámok, kľúčových pojmov, pamäťových máp, obrazového materiálu,
- porovnávaní informácií, napríklad podobnosti a odlišnosti, porovnať staré a nové, čo sa zmenilo a čo sa nezmenilo,
- rozlišovaní a triedení informácií, napríklad rozlíšiť fakt, fikciu prostredníctvom karikatúry, legendy, povesti, spomienky,
- zaraďovaní informácií, napríklad na časovú priamku historické udalosti, do tabuľky, grafu, diagramu,
- kritickom zhodnotení rôznych zdrojov informácií, napríklad zhodnotením viacerých webových stránok na jednu tému.

pri štruktúrovaní výsledkov, výstupov a potvrdení vybraného postupu

- zoradení výsledkov, napríklad na časovú priamku, do Vennovho diagramu, do tabuľky, do schém, rozpoznaní podstatného od nepodstatného, napríklad určovaním kľúčových pojmov, postupným vymedzovaním, historických pojmov v texte, zostavovaním pojmov do pamäťovej mapy,
- integrovaní výsledkov do chronologického a historického rámca, napríklad prostredníctvom chronologickej tabuľky,
- vyhodnocovaní správnosti postupu, napríklad overovaním historických faktov,
- tvorbe súboru vlastných prác, produktov (portfólio), napríklad obrazového materiálu, plagátu, letáku, nákresu, kresby.

„Učenie o histórii začína vtedy, keď žiak zameria svoju pozornosť, napríklad na základe otázky, záujmu či vonkajšieho podnetu vo vzťahu k histórii ako celku a vníma z nej vybrané primerané materiály z minulosti. S týmto materiálom potom pracuje pomocou vecnej analýzy. Ďalším jeho krokom je interpretácia popísaného a hľadanie vzťahov k iným historickým svedectvám. Následne žiak hľadá historický i osobný význam, vytvára hodnotový súd. Ten sa potom stáva východiskovým bodom pre proces komunikácie s ostatnými a podnecuje ďalšie otázky vo vzťahu k minulosti, prítomnosti a budúcnosti. Môže rovnako tak viesť ku konaniu, vytváraniu produktov žiakovej činnosti, k vlastnému zobrazeniu a výkladu histórie, čo možno tiež chápať ako určité rozšírenie histórie ako celku. Všetky tieto naznačené kroky možno zhrnúť do nasledujúcich špecifických kompetencií učenia sa o histórii. 1. pozorovanie 2. analýza 3. interpretácia 4. hodnotenie 5. produkcia.“

Uvedený komplex predmetových kompetencií sa konkretizuje vo vzdelávacom štandarde.

VZDELÁVACÍ ŠTANDARD

Úvodná hodina, opakovanie, záverečné hodnotenie 2 h.

Projekt 1 h.

Tematický celok Obrazy pravekého sveta 7 h.

Tematický celok Obrazy starovekého sveta 12 h.

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak na konci 6. ročníka základnej školy vie/dokáže:</p> <ul style="list-style-type: none"> • odhaliť vzťah medzi prírodnými podmienkami údolí veľkých riek a vznikom prvých štátov, • rozlíšiť jednotlivé vrstvy spoločnosti v mestskom štáte, • identifikovať poznatky obyvateľov najstarších štátov, ktoré nám slúžia dodnes, • určiť hlavné znaky aténskej demokracie, • vymedziť hlavné znaky rímskej republiky, • zdôvodniť premenu rímskej republiky na ríšu, • rozpoznať príčiny budovania rímskej hranice pozdĺž Dunaja, • zhromaždiť informácie o prítomnosti Rimanov na našom území, • zhrnúť príčiny zániku Rímskej ríše, • zhodnotiť prínos antickej kultúry pre našu prítomnosť, • zostaviť turistického sprievodcu o divoch starovekého sveta, • pracovať so školskými historickými prameňmi z daného historického obdobia 	<p>riečne civilizácie, deľba práce mestský štát polis, aténska demokracia, olympijské hry republika, cisárstvo, Limes Romanus, judaizmus, kresťanstvo, Biblia islam, Korán</p>

Tematický celok Obrazy stredovekého sveta 11 h.

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak na konci 6. ročníka základnej školy vie/dokáže:</p> <ul style="list-style-type: none"> • objasniť fungovanie stredovekej spoločnosti na základe vazalských vzťahov, • identifikovať spôsob života a obživy jednotlivých sociálnych vrstiev stredovekej spoločnosti, • vysvetliť fungovanie stredovekého mesta, • zdôvodniť význam kláštora pre hospodárstvo a kultúru, • pracovať so školskými historickými prameňmi z daného historického obdobia. 	<p>kráľ, léno, vazal, lénny systém, šľachta, duchovenstvo poddaní, mestské obyvateľstvo hrad, dedina, mesto, kláštor, univerzita</p>

PRIEREZOVÉ TÉMY A MEDZIPREDMETOVÉ VZŤAHY

Vo všetkých tematických celkoch:

Osobnostný a sociálny rozvoj

- osvojiť si, využívať a rozvíjať zručnosti komunikácie a vzájomnej spolupráce
- rozmyšľať o sebe, o svojom aktuálnom živote, vzťahoch s ľuďmi a smerovaní v budúcnosti
- rešpektovať svoje práva a tiež rešpektovanie názorov, potrieb a práv ostatných
- získať a uplatňovať základné sociálne zručnosti pre optimálne riešenie rôznych situácií
- rešpektovať rôzne typy ľudí a ich názory a prístupy k riešeniu problémov.

Multikultúrna výchova

- poznať živé a hodnotné hmotné a nehmotné kultúrne dedičstvo Slovenska
- poznať tradície a svoj región, jeho kultúrne a prírodné bohatstvo
- akceptovať kultúrnu rozmanitosť ako spoločenskú realitu
- uplatňovať svoje práva a rešpektovať práva iných ľudí

Ochrana života a zdravia

- rozpoznať nebezpečné situácie ohrozujúce život a zdravie
- pochopil dôležitosť poskytnutia pomoci iným v prípade ohrozenia zdravia a života

Mediálna výchova

- nadobudnúť základné technické zručnosti potrebné pre používanie médií a médiá využívať zmysluplne
- pochopiť a rozlíšiť pozitíva a negatíva využívania, vplyvu médií a ich produktov

Medzipredmetové vzťahy

Slovenský jazyk a literatúra, Anglický jazyk, Informatika, Geografia, Etická výchova, Občianska náuka, Biológia

PEDAGOGICKÉ STRATÉGIE - METÓDY

Motivačné:

- motivačné rozprávanie (citové približovanie obsahu učenia),
- motivačný rozhovor (aktivizovanie poznatkov a skúseností žiakov),
- motivačný problém (upútanie pozornosti prostredníctvom nastoleného problému),
- motivačnú demonštráciu (vzbudenie záujmu pomocou ukážky).

Expozičné metódy:

- rozprávanie (vyjadrovanie skúseností a aktívne počúvanie),
- vysvetľovanie (logické systematické sprostredkovanie učiva),
- rozhovor (verbálna komunikácia formou otázok a odpovedí na vyjadrenie faktov, otázok na pozorovanie, posúdenie situácie, hodnotenie javov, rozhodovanie),
- beseda (riešenie aktuálnych otázok celým kolektívom),

- demonštračná metóda pozorovanie.

Ďalšie metódy

Pre posilnenie rozvoja logického a kritického myslenia budeme využívať **problémové metódy**, ku ktorým patrí **heuristická metóda** (učenie sa riešením problémov založenom na vymedzení a rozbere problému, tvorbe a výbere možných riešení a vlastnom riešení) a **projektová metóda**.

Pre realizáciu cieľov využijeme **praktické aktivity** (samostatná činnosť na základe inštruktaže). Zvýšime dôraz na **prácu s knihou a textom** (čítanie s porozumením, spracovanie textových informácií, učenie sa z textu, orientácia v štruktúre textu, vyhľadávanie, triedenie, využívanie podstatných informácií), **samostatné učenie prostredníctvom informačnej a komunikačnej techniky a experimentovanie** (samostatné hľadanie, skúšanie, objavovanie).

Z **aktivizujúcich** metód budeme využívať **diskusiu** (vzájomná výmena názorov, uvádzanie argumentov, zdôvodňovanie za účelom riešenia daného problému), **didaktické hry, kooperatívne vyučovanie**.

Fixačné metódy, ktoré budeme využívať sú: **Metóda opakovania a precvičovania**, (ústne a písomné opakovanie, opakovanie s využitím učebnice a inej literatúry, domáce úlohy).

FORMY

Z **organizačných foriem** uplatňujeme **vyučovaciu hodinu** (základného, motivačného, expozičného, fixačného, aplikačného, diagnostického typu), **terénne pozorovania, praktické aktivity a exkurzie**.

HODNOTENIE PREDMETU

Hodnotenie žiakov bude založené na kritériách v každom vzdelávacom výstupe. Cieľom hodnotenia je poskytnúť žiakovi a jeho rodičom spätnú väzbu o tom, ako žiak zvládol danú problematiku, v čom má nedostatky a aké pokroky naopak dosiahol. Súčasťou hodnotenia je tiež povzbudenie do ďalšej práce.

Použité budú adekvátne metódy a prostriedky hodnotenia. Hodnotiť sa budú ústne odpovede, písomné práce po jednotlivých tematických celkoch, 1 projekt a prístup žiaka k vyučovaciemu predmetu (2x počas školského roka). Pod prístupom žiaka k vyučovaciemu predmetu rozumieme: nosenie a úpravu pomôcok, vypracovanie domácich úloh a cvičení, aktivitu na hodinách.

Cieľom je ohodnotiť prepojenie vedomostí so zručnosťami a spôsobilosťami. Pri hodnotení a klasifikácii budeme vychádzať z metodických pokynov pre hodnotenie a klasifikáciu – Metodický pokyn č. 22/2011 na hodnotenie žiakov základnej školy. Hodnotiť sa bude známku.

Písomné práce budú hodnotené podľa stupnice:

100 % - 90 %	- výborný
89,9 % - 75 %	- chváľitebný
74,9 % - 50 %	- dobrý
49,9 % - 25 %	- dostatočný
24,9 % - 0%	- nedostatočný

(1) Prospech žiaka v dejepisnom vyučovaní sa klasifikuje týmito stupňami:

- 1 – výborný,
- 2 – chváľitebný,
- 3 – dobrý,
- 4 – dostatočný,
- 5 – nedostatočný.

Výborný (1)

- žiak ovláda poznatky, pojmy a zákonitosti podľa učebných osnov
- vie ich pohotovo využívať pri intelektuálnych, motorických, praktických a iných činnostiach
- samostatne, tvorivo uplatňuje získané vedomosti a kľúčové kompetencie pri riešení jednotlivých úloh
- jeho ústny aj písomný prejav je správny, výstižný
- výsledky jeho činností sú kvalitné až originálne.

Chváľitebný(2)

- žiak pracuje správne a samostatne s minimálnou pomocou učiteľa
- žiak s menšími nepresnosťami opisuje historické situácie
- pohotovo, ale s menšími nepresnosťami odpovedá na otázky týkajúce sa danej problematiky
- jeho ústny aj písomný prejav má občas nedostatky v správnosti, presnosti a výstižnosti

Dobrý (3)

- žiak má v celistvosti a úplnosti osvojenia poznatkov a pri ich využívaní medzery.
- osvojené kľúčové kompetencie využíva s menšími nedostatkami.
- na podnet učiteľa uplatňuje osvojené vedomosti a kľúčové kompetencie pri riešení jednotlivých úloh
- podstatnejšie nepresnosti dokáže s učiteľovou pomocou opraviť.
- v ústnom a písomnom prejave má častejšie nedostatky v správnosti, presnosti, výstižnosti
- výsledky jeho činností sú menej kvalitné.

Dostatočný (4)

- žiak má závažné medzery v celistvosti a úplnosti osvojenia poznatkov
- pri riešení teoretických a praktických úloh sa vyskytujú podstatné chyby.
- nevyjadruje sa pojmovo správne
- je nesamostatný pri využívaní poznatkov a hodnotení javov.
- jeho ústny aj písomný prejav má často v správnosti, presnosti a výstižnosti vážne nedostatky.
- v kvalite výsledkov jeho činností sa prejavujú omyly
- vážne nedostatky dokáže žiak s pomocou učiteľa opraviť.

Nedostatočný (5)

- žiak si neosvojil vedomosti a zákonitosti požadované učebnými osnovami,
- má v nich závažné medzery, preto ich nedokáže využívať.
- pri riešení teoretických a praktických úloh sa vyskytujú značné chyby.
- je nesamostatný pri využívaní poznatkov, hodnotení javov, nevie svoje vedomosti uplatniť ani na podnet učiteľa.
- jeho ústny a písomný prejav je nesprávny, nepresný.
- kvalita výsledkov jeho činností sú na nízkej úrovni.
- vážne nedostatky nedokáže opraviť ani s pomocou učiteľa.

UČEBNÉ ZDROJE

KRASNOVSKÝ, B. – MIHÁLIKOVÁ, M. – TONKOVÁ, M.: *Dejepis pre 6. ročník základnej školy a 1. ročník gymnázia s osemročným štúdiom*. SPN, Bratislava, 2011.
Internetové zdroje, odborné historické časopisy, encyklopédie